

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ

İLAHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

Journal of the Faculty of Divinity of Çukurova University

Cilt / Volume: 22 • Sayı / Issue: 1 • Haziran / June 2022 • 456-458

e-ISSN: 2564-6427 • DOI: 10.30627/cuilah.1015930

**MAX BEER, KARL MARX: ZİNCİRLERİMİZDEN BAŞKA
KAYBEDECEK BİR ŞEYİMİZ YOK (ÇEV. HALİSE TARIMCIOĞLU),
ZEPLİN KİTAP, İSTANBUL 2020, 152 SAYFA.**

Tamer YILDIRIM

Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü,
Rize, Türkiye

Assoc. Prof., Sakarya University, Faculty of Divinity, Department of Philosophy
and Religious, Sakarya, Turkey

tyildirimakademi@hotmail.com <https://orcid.org/0000-0003-0033-0539>

Makale Bilgisi/Article Information

Makale Türü/Article Type: Kitap İncelemesi/Book Review

Geliş Tarihi/ Received: 28.10.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 23.06.2022

Yayın Tarihi/Published: 30.06.2022

İntihal Taraması/Plagiarism Detection: Bu makale, hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi/This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur/It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited (Tamer Yıldırım)

Telif/Copyright: Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi/Published by Çukurova University Faculty of Divinity, 01380, Adana, Turkey. Tüm Hakları saklıdır / All rights reserved.

Max Beer, *Karl Marx: Zincirlerimizden Başka Kaybedecek Bir Şeyimiz Yok* (çev. Halise Tarımcıoğlu), Zeplin Kitap, İstanbul 2020, 152 Sayfa.

Yazar Max Beer (1864-1943), Yahudi kökenli Avusturya'da doğan siyasi sebeplerden dolayı Avusturya'dan sonra Almanya, Fransa, ABD, Sovyetler Birliği, İngiltere gibi değişik ülkelere göç etmek zorunda kalan, özellikle tarih ve ekonomi alanında çalışmalar ortaya koyan Marksist bir gazetecidir. Yaşadığı sürgünlere rağmen doğru bildiği görüşleri savunmaktan asla vazgeçmemiştir. Makalelerinin yanında yazdığı bir düzine eserden en önemlisi olarak değerlendirilen *Allgemeine Geschichte des Sozialismus und der Sozialen Kämpfe* ile tanınmıştır. Bu kitap Türkçeye ilk kez *Sosyalizmin ve Sosyal Mücadelelerin Umumi Tarihi* adıyla Zühtü Uray tarafından çevrilmiş ve 1941 yılında basılmıştır. Burada değerlendireceğimiz ve Karl Marx'ın biyografisini içeren kitap, Marx'ın doğumunun yüzüncü yılını anmak için yazılmış, *Karl Marx: Eine Monographie* adıyla Berlin'de 1918'de yayınlanmıştır. Kitap *The Life and Teaching of Karl Marx* adıyla İngilizceye T. C. Partington ve H. J. Stenning, tarafından çevrilmiş ve yazar tarafından gözden geçirilerek 1921 yılında basılmıştır. Türkçeye ilk olarak Şerif Hulusi ve Muvaffak Şeref tarafından 1968 yılında çevrilmiş ve *Karl Marx* adıyla basılmıştır. Marx'ın ekonomik ve tarihsel doktrinlerinin anlatımının yanında proletarya diktatörlüğü ve Bolşevik yöntemlere ilişkin görüşlerini içeren kitap, Marx'ın biyografisi yanında felsefi sisteminin ana bileşenlerine genel bir bakış açısını da sunmaktadır.

Kitabın yüzyılı aşkın biz zaman öncesinde yazıldığını düşünecek olursak o dönemde anlatılan ve anlaşılan ile bugün anlaşılan birbirinden farklıdır. Buna -her ne kadar yaşam tarzı olarak dünyanın değişik bölgelerindeki insanlar birbirine benzemeye başlasa da- farklı bir kültür alanına hitap ettiğinde ortaya çıkacak farklılıkları da eklememiz gerekiyor. Bunun sonucunda bu kitap dilimize niçin çevrildi ve kime hitap ediyor diye sorabiliriz. Fakat şöyle bir durumla da karşı karşıyayız: Marx'ın ölümünden sonra yaklaşık 150 yıldır hangi kitabı okursanız orada Marksist temalar veya fikirlerle karşılaşsınız. Bu kavramları bilmeden konuyu tam olarak anlamamız mümkün olmaz. Bu manada Marx'ın etkisi duygusal boyutun ötesinde -sevin veya nefret edin- bugün hala kendini hissettirmektedir. Böyle olmasına rağmen akademik bilginin verildiği en üst kurum olan üniversitede eğitim görenler bile (kısmen felsefe ve iktisat fakülteleri hariç) Marx'ın sadece sloganik birkaç sözünü bilmektedir. Durumun bu şekilde olmasına Marx'ın eserlerinin niteliği oldukça etkilidir. Çünkü *Komünist Manifesto* Marx'ın felsefesinin tamamlanmamış bir ifadesi ve derinlikli bir incelemeden çok propagandası olarak değerlendirilirken, *Kapital* ise yeni başlayanlar için uygun olmadığı gibi üstesinden gelmek için -hacmi düşünüldüğünde- uzun bir zaman ve çaba ayırmayı gerektirir. Bu anlamda Marx'ın hayatını ve onun temel görüşlerini anlamak için en azında temel düzeyde bilgiler sunacak bir elkitabına ihtiyaç duyulmaktadır. Belirttiğimiz özelliklere sahip farklı kitaplar Türkçede hem telif hem de tercüme olarak mevcuttur. Fakat Marksizm'in en çalkantılı diyebileceğimiz dönemlerine şahitlik eden birinin kaleminden konunun daha farklı bir değerlendirmeyle sunulması açısından eldeki kitap önemlidir.

Marx'ın hayatına baktığımızda düşüncesinin gelişmesi ve şekillenmesinde aldığı hukuk eğitiminden çok felsefe, ekonomi ve siyaset konuları etkili olmuştur. Zaten tarihsel olarak Marx'ın yaşadığı dönemde, felsefe ve toplumsal değişimlere ilişkin bilgiler muhtemelen bugün olduğundan çok daha gerekliydi. Bu yüzden eğitimi ve özellikle üniversite eğitiminde kendine verilen bilgilerle sınırlı kalmayan Marx, zamanının ekonomisini ve Sanayi Devrimi'ne giden yolda oluşan sosyal yapıyı farklı yönleriyle ele alarak anlamaya ve anlatmaya çalışmıştır. Fakat sonraki dönemde Marx'ın yolunu devam ettirdiklerini söyleyenler onun görüşlerini uyguladıklarını ifade ederken ortaya koydukları eylemler satırlarda ifade edilenlere uygun bir şekilde gerçekleşmemiştir. Komünist diktatörlerin öldürdüğü milyonlarca insan olduğu düşünüldüğünde ne denilmek istendiği daha iyi anlaşılacaktır. Günümüz şartlarını dikkate alarak düşündüğümüzde Marx'ın ekonomi ile ilgili görüşleri insanların hayatlarını kolaylaştırmaktan, daha iyiye doğru götürmekten ziyade daha da kötüleştirecek bir niteliğe sahiptir. Sunulan reçete adeta hastayı tedavi edeyim derken komaya sokacak niteliktedir. Komünizm uygulamalarının niteliğini bir kenara bırakıp genel olarak kitabın içeriğine değinecek olursak; kitap iki kısımdan

oluşuyor. Birinci kısımda Marx'ın biyografisi ikinci kısımda Marx'ın sisteminin esasları veriliyor. Kitabın biyografi kısmı Marx'ın yazılarına odaklanarak oluşturulmuştur. Marx'ın anlaşılması için önce G. W. Hegel'in anlatılması gerektiğinden kitabın girişinde Hegel'in çalışmalarına ve diyalektik kavramına değinilmiştir.

Kitapta Marx'la mücadele eden Fransız sosyalist filozof Pierre-Joseph Proudhon'un felsefesinin uzun bir anlatımına gidilmiştir. Fakat burada Beer, Marx'ın yaptığı gibi Proudhon'u bütünüyle olumsuz bir şekilde ele almaktan çok onun görüşlerini yansız bir şekilde sunmaya çalışmıştır. Fakat bu konunun, küçük diyebileceğimiz hacme sahip bir biyografide bu kadar uzunca ele alınması veya aynı şekilde son kısmında da David Ricardo'nun geniş bir şekilde görüşlerinin açıklanması gereksizdi. Çünkü eğer Proudhon veya Ricardo'nun görüşlerini bilmiyorsanız burada anlatılanları zaten anlamamız tam olarak mümkün olmayacaktır. Bununla ilgili olarak eleştirilebilecek bir durumda bu bölümlerde eserin temel konusu olan Marx'tan uzaklaşılmasıdır.

Ayrıca kitabın hitap ettiği kesin bir kitleden söz edemeyiz. Çünkü kitabın biyografi olan ilk bölümü herkese hitap ediyor diyebilirsek de ikinci kısmın içeriğini tam olarak anlayabilmek için biraz felsefe bilgisine sahip olmak gerekiyor. Dolayısıyla kitabın nispeten kısa olması okunmasını aynı şekilde kolaylaştıracak bir durum olmasa da Beer'ın metni yine de anlaşılır bir formda sunabilmek için mümkün olduğunca konuyu basitleştirmeye çalıştığını söyleyebiliriz. Zaten kitabın günümüzde hala okunması bu konuda başarılı olduğunun bir işareti olarak değerlendirilebilir. Fakat kitap çevirisi noktasında aynı başarının gösterildiğini söylememiz mümkün değildir. Kitabın çevirisinde yazım yanlışları bir yana bilgi ve anlam açısından önemli hataların olduğunu belirtmemiz gerekir. Bazı yerlerde ne denilmek istediğinin anlaşılması pek mümkün olmamaktadır. Kitabın orijinal metninde verilen bilgilerin dipnotlarının verilmemesi, aynı kavramların farklı yerlerde farklı şekilde çevrilmesi veya aynı cümle içerisinde tekrar edilmesi söz konusudur. Yerleşmiş kitap isimlerini farklı ifade edilmiştir; *Hegel'in Hukuk Felsefesi*'nin, *Hegel'in İctihat Felsefesi* olarak çevrilmesi gibi. Ayrıca çevirmenin eklediği dipnotların kendisine ait olduğunu da belirtmesi gerekirdi.

Kitabın İngilizce çevirisinden değil de Almanca aslından çevrilmesi önemli, fakat yeterli bir durum değildir. Dolayısıyla kitabın ikinci baskısında çevirisinin yeniden gözden geçirilmesi kitabın anlaşılmasını arttıracaktır. Max Beer'ın çevrilmeyen diğer eserlerinin çevirisi de onun Sosyalizm ve Marksizm hakkındaki değerlendirmelerini daha iyi anlamamızı sağlayacaktır.